

1985. — № 2. — С. 60—64. *Матвеев В. І.* Іменники на позначення дитячого віку / В. І. Матвеев // *Культура слова*. — 1984. — Вип. 27. — С. 48—53. *Николаева Л. Б.* Основні засади та проблеми формування лексико-семантичної групи найменувань особи за соціальним статусом / Л. Б. Николаева // *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах* : зб. наук. праць. — Донецьк : Дон НУ, 2008. — С. 11-17. *Сколотдра О.* Номінація осіб в оповіданнях Івана Франка про школу та дітей / Олесь Сколотдра // *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць / [укл. А. Загнітко (наук. ред.) та ін.]. — Донецьк : ДонНУ, 2008. — Вип. 16. — С. 320—325.

УДК 811.111

ПРУС С.І.

(Запорізький національний університет)

АНГЛОМОВНА НОМІНАЦІЯ ПРАВОСЛАВНИХ ЕОРТОНІМІВ

В статті розглядається проблема передачі назв православних свят (еортонімів) засобами англійської мови.

Ключові слова: сакральний ономастикон, Православні свята (еортоніми), внутрішня форма слова.

Прус С.І. Англоязычная номинация православных эортонимов. В статье рассматривается проблема передачи наименований православных праздников (эортонимов) средствами английского языка.

Ключевые слова: сакральний ономастикон, Православные праздники (эортонимы), внутренняя форма слова.

Prus S.I. The names of Orthodox feasts in English language. The article deals with translation of the names of Orthodox feasts in English.

Key words: sacral names, Orthodox feasts, internal form of the word.

В умовах глобалізації мовний бар'єр продовжує залишатися серйозною перешкодою міжкультурного, в тому числі й міжконфесійного, спілкування. Крім того, той факт, що в сучасному світі Православ'я розвивається досить динамічно, робить проблему описання православних понять англійською мовою очевидною. Незважаючи на зростання інтересу філологів до релігійної тематики як на всьому пострадянському просторі, так і в Україні (релігійний дискурс, біблійна лексика та фразеологія, мовна репрезентація релігійних концептів, таке інше), певні питання в рамках лінгвістики ще залишаються недостатньо вивченими. Метою даної статті є дослідження акумульованої в православному сакральному ономастиконі культурологічної та релігійної інформації, описання якої ускладнене неопрацьованістю питань номінації православних понять засобами чужої мови.

Сакральний ономастикон належить до маловивченої на сьогоднішній день області ономастичної лексики. Виділити всі сакральні оніми в окрему ономастичну єдність вперше запропонувала російська дослідниця І.В. Бугаєва, яка запропонувала віднести до сакрального ономастикону наступні розряди: теоніми, агіоантропоніми, іконіми, агіотопоніми, еклезіоніми та еортоніми [Бугаєва 2007].

Об'єктом даної статті є еортоніми (від грец. *eorte* – свято), **предметом** – їх англомова репрезентація. Під терміном еортонім ми маємо на увазі не тільки власне релігійні свята, але й всі релігійно марковані дати. Специфіка назв релігійних свят в українській мові добре представлена в дослідженні І.В. Бочарової, де дослідниця визначає їх основні характеристики: стилістичний розподіл на офіційно-церковні та неофіційні (народні) назви, наявність синонімічних та антонімічних відношень між їх компонентами, полісемії, тощо [Бочарова 1999] одо відтворення номінацій православних свят англійською мовою, то таких досліджень практично немає за деяким виключенням – досліджень, де певні англомовні номінації свят залучаються лише в якості допоміжних прикладів [Реммер 1996].

Ми поставили за мету провести зіставлення українських православних еортонімів з їх англомовними відповідниками на семантичному рівні. Саме на цьому рівні їх суттєві розбіжності особливо помітні і саме ці критерії порівняльного аналізу найбільш значимі при передачі одиниць сакрального ономастикону іншою мовою.

Православні церковні свята діляться на Господьські, Богородичні та на честь святих. Більшість Господьських та Богородичних свят умотивована євангельськими подіями з життя Ісуса Христа та Богородиці, і вони по суті своїй є загально християнськими. Тому в церковних календарях основних християнських деномінацій (Православ'я, Католицизм та Протестантство) закріпилася значна кількість еортонімів на позначення одних і тих же свят (*Благовіщення /Annunciation, Вознесіння /Ascention, Преображення / Transfiguration*). Як бачимо, назви цих свят мають аналоги в англійській мові і тому не представляють великого дослідницького інтересу. Більший інтерес для дослідження

представляє група номінацій, в яких знайшли своє відображення такі екстралінгвістичні фактори як специфіка релігійних картин світу, догматичні розходження між конфесіями, тощо. Йдеться про те, що в основу цих номінацій в українській та англійській мовах були покладені різні мотивуючі ознаки, що в свою чергу, відбилися на їх внутрішній формі. Це очевидно з таких прикладів як *Страшна П'ятниця, Пасха, Тайна Вечера, Стрітіння, Введення в Храм Пресвятої Богородиці, Вербна Неділя*, тощо.

Розглянемо деякі з цих прикладів детальніше, щоб продемонструвати наявність різних мотивуючих ознак в назвах свят. Так, еортонім *Страшна П'ятниця* умотивований ознакою страждань (*страстей*), що їх прийняв Ісус Христос заради людей в день свого розп'яття. Походження англійської назви цієї дати досить суперечне. Є думка, що вона може походити від *Gottes Freitag (God's Friday)* або від німецького *Gute Freitag (Good Friday)* і свято характеризується зовсім іншим релігійним постулатом: смерть Ісуса Христа спокутувала гріхи людства і принесла спасіння.

Яскравим прикладом того, як догмати різних конфесій впливають на характер передачі значення релігійно-маркованих дат, є назва *Тайна Вечера* та її англломовний відповідник *Last Supper*. В Православ'ї слово «тайна» означає, з одного боку, велику тайну Господа, яку неможливо осягнути людським розумом, з другого боку, впровадження Ісусом Христом одного з найголовніших Таїнств Християнства - Євхаристії. Відомо, що в англломовній культурі (здебільшого Протестантській) таїнство Євхаристії сприймається не як реальне причастя Тіла та Крові Христа, а як суто символічний ритуал. Звідси й інший досить звужений мотив номінації – остання вечеря як прийом їжі і відтак, втрата сакрального смислу еортоніму.

Назва найголовнішого християнського свята *Пасхи* в українській мові є старослов'янським запозиченням з давньоєврейської: *pesah (to pass over)* через грецьку (*pascha*), яким позначали свято визволення євреїв з єгипетського рабства. В новозавітні часи цим словом стали позначати також свято Воскресіння Ісуса Христа. Щодо англійського відповідника *Easter*, то етимологія цієї лексичної одиниці досить суперечлива, але більшість дослідників стверджують, що слово походить від імені однієї з германських богинь *Eoster*, що й вказує на закріплення у внутрішній формі англійського еортоніма зв'язку з язичництвом.

Православне свято *Стрітіння* теж має декілька англломовних варіантів: *Candlemass, Purification of the Virgin, Presentation of the Lord into the Temple*. В цей день, згідно іудейському закону, батьки принесли на сороковий день немовля Ісуса в храм. Це свято трактується Церквою як зустріч Старого та Нового Завіту. Значення англійського *Candlemas* сягає давньоєврейського свята очищення жінки на сороковий день після пологів; це свято супроводжувалося процесією із запаленими свічками, звідки у давньоанглійській закріпилася назва *Candelmasse* – «меса свічок». Цей же факт очищення відбився у семантиці другого варіанту - *Purification of the Virgin*; щодо останнього - *Presentation of the Lord into the Temple*, то він вказує на факт принесення Ісуса до храму, проте семантика зустрічі лишається нереалізованою.

Конфесійні та культурні розходження між слов'янським та англломовним світом спричинили не тільки розбіжності у внутрішній формі еортонімів в українській та англійській мовах, але й утворення в обох мовах сакральних онімів, які є міжмовними лакунами. Так, в сакральному полі православних одиниць існує багато еортонімів, які не мають аналогів в англійській мові. Це здебільшого назви свят, які були введені в православний календар після розколу Церкви: наприклад пам'ятні дати, присвячені подіям східного Православ'я і вшануванню святих та ікон, що прославилися на території його поширення. Саме такі лакуни представляють найбільший дослідницький інтерес, оскільки передача їх значення англійською мовою часто ускладнюється специфічною семантикою вихідних одиниць. Досить часто намагання передати цю специфіку якнайточніше призводить до появи і подальшого співіснування декількох англломовних еквівалентів.

Розглянемо Православний еортонім *Покров Пресвятої Богородиці*, який може передаватися англійською мовою як *Intercession of the Mother of God, Patronage of the Mother of God, Protection of the Theotokos, Protecting Veil of the Mother of God*. Найбільшу складність тут представляє передача іменника *покров*, який в цьому контексті має подвійне значення: це і омофор (покрив) Богородиці, який Вона тримала у руках в день допомоги християнам від ворогів, і сама ідея захисту і заступництва Божої Матері. Перші три англломовні еквіваленти актуалізують ідею захисту, проте з невеликими семантичними розбіжностями. Щоб вибрати найбільш семантично близький варіант, необхідно застосувати елементи компонентного аналізу (значення слів за даними Collins English Dictionary), який показує, що іменник *Patronage* позначає відношення захисту, що виникає між керівником і підлеглим; *Protection* має значення захисту взагалі; *Intercession* видається найбільш

вдалим словом, адже воно має значення заступництва, в т. ч. молитовного. Щодо останнього еквіваленту, то воно наближається до повного, оскільки значення омофору експліковано у іменнику *veil*, а значення заступництва – у означенні *protecting*.

Як бачимо, зіставлення Православних еортонімів з їх англомовними аналогами демонструє суттєві розбіжності на рівні внутрішньої форми. Різне семантичне наповнення номінацій свят зумовлене зсувом мотивуючої ознаки, який спричинений різним сприйняттям одних і тих же феноменів релігійного життя носіями різних культур. Саме тому для досягнення номінативної точності еортонімів при виборі англомовних варіантів необхідне як проведення етимологічного аналізу компонентів еортонімів, так і встановлення їх конфесійної умотивованості, а передача назв Православних свят англійською мовою вимагає не тільки лінгвістичної, але й теологічної компетенції.

Література

Бочарова І.В. Лексико-семантичні та граматичні параметри назв релігійних свят у сучасній українській мові: Автореф. дис...канд. філол. наук: спец. 10.02.01 Українська мова / І.В.Бочарова. – Київ., 1999. – 17 с. Бугаєва І.В. Праздники и их наименование в православном социолекте / И.В.Бугаева // Известия УрГУ. – 2007. С.56-69. Реммер С.А. К вопросу об определении хрононимов/ С.А.Реммер // Восточноукраинский лингвистический сборник. – 1996. – Вып. 2. – С. 89-97. *Collings Cobuild Dictionary for Advanced Learners. 8th edition.* – Harper Collins Publishers, 2006. – 1087 p.

УДК 821.512.161-3

ПРУШКОВСЬКА І.В.
(КНУ імені Тараса Шевченка)

ДО ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ П'ЄС ТУРЕЦЬКОГО ДРАМАТУРГА ТУНДЖЕРА ДЖЮДЖЕНОГЛУ

У статті розглядаються питання перекладу українською мовою п'єс турецького драматурга Тунджера Джюдженоглу. Аналізуються українські прочитання драм цього автора.

Ключові слова: драма, художній переклад, аналіз.

Prushkovskaya I.V. К вопросу о переводе на украинский язык пьес турецкого драматурга Тунджера Джюдженоглу. В статье рассматриваются вопросы перевода на украинский язык пьес турецкого драматурга Тунджера Джюдженоглу.

Анализируются украинские прочтения драм этого автора.

Ключевые слова: драма, художественный перевод, анализ.

Prushkovska I.V. To question of translation into Ukrainian the plays of Turkish writer Tundzher Dzhyudzhenoglu. The questions of translation Ukrainian of plays of Turkish dramatist Tundzher Dzhyudzhenoglu are examined in the article. The Ukrainian reading of dramas of this author is analysed.

Keywords: drama, artistic translation, analysis.

Створення реальної картини зарубіжного письменства неможливо уявити без художнього перекладу. Йдеться про зображення образу, сюжету, теми згідно з поглядами і трактуванням перекладача. Автор «Світоглядних аспектів художнього перекладу» Криса Б.С. про пізнання і засвоєння світосприймання іншого народу, втілене в системі інших цінностей, визначає, що «...лише художність – результат особистісного бачення світу як єдина можливість відчутти дійсність буття і єдність з іншими людьми – робить даний твір необхідним і незамінним у системі суспільних відносин» [Криса 1985, с. 9].

Українська художня перекладацька школа має давні традиції й високу репутацію і є одним із показників культури. Вже самим вибором твору перекладач виявляє власне естетичне ставлення до його змісту. Незаперечним є факт, що переклад художньої літератури сприяє взаємозбагаченню і взаєморозумінню культур, але за умови, що національна своєрідність однієї з них сприймається іншою як визначальний елемент її рівноцінності [2, 20].

Відомий турецький драматург Тунджер Джюдженоглу, член президії Спілки письменників Туреччини, художньої ради Генерального управління державних театрів, турецького відділення ПЕН-клубу, керівник секції драматургії у видавництві «Папірус», викладач консерваторії Мистецького центру ім. Мюждата Гезена (Туреччина) в інтерв'ю, проведеному тюркологом і перекладачем Олександром Кучмою, говорить: «Ми дуже любимо Україну й українців. Ми маємо бажання пізнати українську літературу. Я особисто хочу одержати істинне уявлення про вашу літературу»